

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Юсуфчонова Дилбар Холикҷоновна дар мавзӯи «Имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол», ки барои дарёғти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) пешниҳод шудааст

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот

Мавзӯи таҳқиқотии интихобнамудаи Юсуфчонова Дилбар Холикҷоновна бе шубҳа мубрам буда, ба яке аз масъалаҳои замонавӣ – истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол бахшида шудааст.

Таҳсилоте, ки дар мактаби ибтидой гирифта мешавад, ҳамчун таҳкурсӣ ва замина барои дар оянда аз худ намудани донишҳо хизмат меқунад. Вазифаи асосии стандарти давлатии давраи муосир аз он иборат аст, ки дар марҳалаи ибтидоии таҳсил ба қӯдак таълими сифатнок дихад. Таҳсилот бо таълиму тарбияи мактаббачаи хурдсол ва рушди фарҳанги зеҳни ў алоқамандии бевосита дорад. Истифодаи технологияҳои педагогии инноватсионии таълим барои ичрои ин вазифаҳо то дараҷаи зарурӣ ёрдам мерасонад.

Фояи асосии таҳқиқоти Юсуфчонова Дилбар Холикҷоновнаро аз нигоҳи талаботи нав арзёбӣ намудани асосҳои илмӣ-педагогии истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон ташкил медиҳад. Бо мақсади ҳаллу фасли муаммои номбурда аз тарафи муаллиф асарҳои зиёди олимоне, ки масъалаҳои мазкурро таҳқиқ намудаанд, мавриди омӯзиш ва таҳлил қарор дода шуданд. Аз назарияи педагогӣ рисоланавис ғояҳои аз ҳама арзишнокро интихоб намуда, модели асосҳои педагогии рушди фарҳанги зеҳни хонандагонро таҳия сохта, дар таҳқиқоти худ ба он такя намудааст.

Вобаста ба фикрҳои фавқулзикр, ба сифати рисолаи илмӣ интихоб намудани мавзӯи «Имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол» аз ҷониби Юсуфҷонова Дилбар Холиқҷоновна хеле муҳим ва бамаврид мебошад.

Бо муаллифи диссертатсия дар он ҳусус розӣ шудан мумкин, ки муаммои истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол мураккаб буда, дар илми педагогӣ -равоншиносӣ ба таври кофӣ коркард нашудааст.

Муҳаққик тасдиқ мекунад, ки пеш аз ҳама зарур аст, ки манбаи ботинии зеҳн, манбаи ҳаракатдиҳандай он, мухолифатҳои дар он пайдошаванда ва амалкунанда муқаррар карда шаванд. Сипас зарур аст, ки ҳаракати мағҳум аз нуқтаи назари тағйирёбии доимӣ ва ҳарҷӣ бештар чуқуршавии мазмуни он омӯхта шавад. Таносуби ҳаҷм ва мазмуни мағҳуми рушдёбандай «зеҳн» дар бораи ҷиҳатҳои сифатӣ ва миқдории рушди фарҳанги зеҳнӣ маълумот медиҳад. Ба сифати принципҳои парадигмаи стоҳастикӣ рисоланавис аз ақидаҳои олимони барҷаста, ки рушди фарҳанги зеҳни хонандагонро таҳқиқ карда, ҷор намуди зеҳнро ҷудо карда бароварда, инчунин хулосаҳои заруриро дар бораи ҷанбаҳои равонии мағҳуми «зеҳн» таҳия намудаанд, истифода кардааст. Ақидаҳои олимони шинохтаи тоҷикро, ба монанди М.Лутфуллоҳозода [106], Ҳ.Раҳимов [151], А.Нуров [152], Ш.Шаропов [199], Ҳ.М.Сабуров [161], Ф.Шарифзода [196] дар бораи мағҳуми «зеҳн» таҳлил намуда, таркиби зеҳнро бунёд сохта, муаллиф системаи воситаҳои асбобии рушди фарҳанги зеҳни хонандагонро пешниҳод намудааст.

Дараҷаи асосноккунии нуқтаҳои илмӣ

Аз ҷониби муҳаққик ба таври муфассал корҳои илмии психологҳо, педагогҳо, файласуфон ва олимони соҳаи иҷтимоишиносӣ омӯхта шудааст, ки дар онҳо имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол

ҳаллу фасл гардидаанд.

Дар асоси омӯзиши маъхазҳои илмӣ ва кори озмоиши-санчиши муаллифи диссертатсия чунин хулоса менамояд: «Ба сифати механизмҳои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон модели технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон бунёд карда шуд. Алоқамандиҳои дохилии механизми таҳсилот муайян карда, модели таълим барои ҳадафмандӣ ба натиҷаи парадигмаи стохастикӣ бунёд карда шуд. Инҳо пешниҳод гардида буданд: китоби электронӣ, модели графикӣ, маводи дидактикий. Барои истифода намудани воситаҳои инноватсионии таълим, ки ба рушди фарҳанги зеҳни хонандагон таъсир мерасонанд, ташхиси (диагностикаи) дараҷаи ибтидоии таълим анҷом дода шудааст. Имкониятҳо ва тарзҳои ҳаракати хонандагон вобаста аз омодагӣ нисбат ба азхудкуни фасли минбаъда фардӣ мебошанд. Функцияҳо ва хосиятҳои (вижагиҳои) дар раванди таълим истифода намӯдани технологияҳои инноватсионии таълим муайян карда шуданд».

Аз ин нуқтаи назар асосҳои методологӣ ва назариявии таҳқиқоти Юсуфчонова Дилбар Холиқчоновна ягон шубҳаро ба вучуд намеоранд ва боварибахш мебошанд. Соҳибрисола дониши хуби назариявӣ дошта, дорои қобилияти таҳлилу таҷзия намудани натиҷаҳои таҳқиқот буда, нуқтаи назари илман асосноки худро пешниҳод намудааст, ки ба ҳаллу фасли масъалаҳои мубрами имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол равона карда шудаанд.

Пояи таҳқиқотӣ ва татбиқи амалии нуқоти илмӣ, методҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, корҳои анҷомдода дар ҳар як давраи таҳқиқот, мантиқи фикрронӣ ба талаботи мавҷуда ҷавобгӯ мебошанд.

Арзиши илмӣ ва эътиимонкии диссертатсия

Дар диссертатсия дастовардҳои нави илмӣ асоснок карда шудаанд, ки инҳоанд:

1. Модели технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон аз ҷиҳати назариявӣ асоснок ва таҳия гардидааст.

2. Моҳияти мағҳумҳои «зеҳн» ва «фарҳанги зеҳнӣ» муайян карда шудааст.

3. Асосҳои педагогии истифода бурдани технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон муайян карда шудаанд.

4. Системаи маҳакҳо ва нишондиҳандаҳои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон таҳия карда бароварда шудааст.

5. Шароити пёдагогии фаъолияти самаранок оид ба истифодай технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон муайян карда шудаанд.

Аҳамияти амалии таҳқиқот аз он иборат аст, ки:

- китоби электронӣ, модели графикӣ, маводи дидактикӣ бо мақсади рушди фарҳанги зеҳни хонандагон барои дар раванди таълим дар синфҳои ибтидой ҷорӣ намудан таҳия карда шудаанд;

- тавсияҳои методии рушди фарҳанги зеҳни хонандагон барои истифода намудани воситаҳои инноватсионӣ дар раванди таълим таҳия гардидаанд;

- низоми маҳакҳо ва нишондиҳандаҳои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон коркард шудаанд.

Ҳамзамон, меҳоҳем дар бораи ғояи пешбари таҳқиқот чанд нуктаро махсус зикр кунем. Муаллифи диссертатсия бо ҷузъиётҳо мушкилот ва муҳолифатҳои мавҷудбуро оид ба масъалаи имконоти истифодай технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол муайян намудааст. Муаллифи диссертатсия муваффақияти самарарабахшии амалии имконоти истифодай технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсолро ба ҷанбаҳои зерин вобаста медонад:

- имконоти истифодай технологияҳои инноватсионии таълим дар

марҳалаи ибтидоии таҳсилот;

- модели таҳияшудаи технологияҳои инноватсионии таълим барои рушди фарҳанги зеҳни хонандагон;

- таъминоти методии раванди рушди фарҳанги зеҳни хонандагон ба воситай технологияҳои инноватсионии таълим;

- натиҷаҳои ҷорӣ намудани технологияҳои инноватсионии таълим.

Омӯзиш ва таҳлили нуктаҳои асосии диссертатсия ба он далолат мекунанд, ки натиҷаҳои ба даст овардаи соҳибрисола метавонанд барои таҳқиқоти минбаъдаи масъалаҳои марбут ба истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол ба сифати пойгоҳи назариявӣ хизмат намоянд.

Ба қимати муҳими диссертатсия на танҳо мураттабии баёни фикр ва забони фасехи диссертатсия, баёни мантиқии фикр ва ақидаҳои асоснокро мансуб донистан мумкин, балки пешниҳодҳое, ки дар кор баён ёфтаанд, ҳар кадоми онҳо метавонанд ба сифати дастовардҳои нави илмӣ дар соҳаи илми педагогика хизмат намоянд. Натиҷа ва хулосаҳои таҳқиқотро метавон ҳангоми таҳқиқи муаммои истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол дар фаъолияти педагогӣ истифода бурд.

Таҳқиқоти анҷомёфта муҳим будани имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол тасдиқ менамояд. Мувофиқи мақсад мебуд, агар таҳқиқоти пешниҳодшуда ҳамчун марҳалаи байтмомрасидаи фаъолияти таҳқиқӣ баррасӣ гардад, вале онро ҳанӯз ҳалли ниҳоии тамоми ҷанбаҳои муаммои таҳқиқшаванда номидан номумкин аст. Коркарди минбаъдаи назариявӣ ва амалиявии мавзӯи таҳқиқгардида метавонад ҳангоми таҳқиқи муаммоҳои рушди фарҳанги зеҳни хонандагони синфҳои миёна ва болоӣ; ҳангоми дар муассисаҳои олии педагогӣ омода намудани муаллимони оянда барои фаъолияти таълимию тарбиявӣ ҷиҳати таъмини рушди фарҳанги зеҳни мактаббачагон; ҳангоми таҳқиқи алоқамандии байниҳамдигарии раванди ташаккули фарҳанги зеҳни

мактаббачагон, бомуваффақияти таҳсил ва ғайра идома дода шавад.

Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар корҳои чопии муаллиф дарҷ ёфтаанд ва онҳо чандин маротиба дар ҷаласаҳои кафедраи педагогикаи иҷтимоӣ ва қасбии МДТ “Донишгоҳи давлатии Ҳуҷанд ба номи Бобоҷон Ғафуров”, конференсияҳои ҷумҳурияйӣ ва минтақавӣ, Шӯрои педагогии Филиали Донишкадаи ҷумҳуриявии такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф дар вилояти Суғд ироа гардидаанд.

Аз ҷониби унвонҷӯй 14 корҳои илмӣ чоп карда шудааст, аз он ҷумла 4 мақолаи илмӣ дар мачаллаҳои тақризшаванд, ки аз ҷониби Комиссияи олии аттестацонии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон эътироф гардидаанд, интишор ёфтаанд. Мақолаҳо мазмуну муҳтавои диссертатсияро дар бар мегиранд.

Камбузихо ва эродҳо.

Дар диссертатсия бо баробари дастовардҳои илмӣ баъзе **камбузихо ва норасоиҳо ба ҷашм мерасанд**:

1. Дар диссертатсия таҳлили таҳқиқотҳои олимони Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба масъалаи имконоти истифодаи технологияҳои инновацонии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол ба таври мушахасс оварда шудаанд.

2. Хуб мешуд, агар мисолҳое, ки дар диссертатсия оварда шудаанд, ба тариқи схема ва ҷадвалҳо шарҳ дода мешуданд.

3. Дар матни диссертатсия ҳатоҳои имлой ва ҳусусияти техникидошта вомехӯранд.

Камбузихои зикр гардида қимати баланди илмии таҳқиқоти анҷомдодашударо коста намекунад ва ба мӯҳтавои он таъсири манғӣ намерасонанд.

Автореферат мазмун ва муҳтавои асосии диссертатсияро дар бар мегирад ва ба талаботи мавҷуда ҷавобгӯ мебошад.

Муаллифи диссертатсия Юсуфҷонова Д.Х. дар рафти таҳқиқот оид ба масъалаҳои имконоти истифодаи технологияҳои инновацонии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол маълумоти

навро ба даст овардааст.

Дар охири диссертатсия самтҳои ояндаи таҳқиқот оид ба масъалаи имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол муайян карда шудаст.

Диссертатсияи Юсуфҷонова Дилбар Холиқҷоновна дар мавзӯи «Имконоти истифодаи технологияҳои инноватсионии таълим дар рушди фарҳанги зеҳни хонандагони хурдсол», ба талаботи “Низомномаи намунавӣ оид ба шурӯи диссертатсионӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, таҳти № 505 тасдик гардидааст, ҷавобгӯй буда, муаллифи он Юсуфҷонова Дилбар Холиқҷоновна барои сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.01 – педагогикаи умумӣ, таърихи педагогика ва таҳсилот (илмҳои педагогӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

доктори илмҳои педагогӣ,

профессори кафедраи умумидонишгоҳии

педагогикаи Дошишгоҳи миллии Тоҷикистон

 Мирзоев

Абдулазиз Раҷабовиҷ

28.10.2020 с.

Маълумот барои тамос: 734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17. Телефон: (+992) 918636113. E-mail: aziz69@mail.ru

Имзои А.Р. Мирзоевро тасдик менамоям.

Сардори РК ва КМ ДМТ

Тавкиев Э.Ш.

28.10.2020 с.

